

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ
ΚΑΙ Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ

Δρ. Δ. ΣΜΟΚΟΒΙΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τον όρο "Γεωγραφία" εννοούμε την επιστήμη εκείνη η οποία μας μιλά για τη σημερινή κατάσταση της Γης, του πλανήτη δηλαδή πάνω στον οποίο ζει ο άνθρωπος και των φαινομένων που παρουσιάζονται σ'αυτάν. Η Γεωγραφία είναι σπουδαία επιστήμη, την αξία της οποίας είχε καταλάβει ο άνθρωπος από τα παλιά χρόνια.

Από αρχαιοτάτων εποχών οι άνθρωποι απασχολήθηκαν με τη Γεωγραφική επιστήμη. Οι σοφοί και οι φιλόσοφοι της Αρχαιότητας απασχολήθηκαν κάθε ένας βέβαια κατά το δικό του τρόπο, με την ανεύρεση γεωγραφικών αληθειών. Ο Ιπποκράτης, ο Αριστοτέλης (ονομαζόμενος και Νοτέρας της Ιστορίας), ο Ίππρχος, ο Ερατοσθένης κλπ. απασχολήθηκαν με τα διάφορα φαινόμενα, τα οποία με την ανάλογη επίδρασή τους μεταβάλλουν τη μορφή του εξωτερικού φλοιού της Γης. Ο Στρόβωνας, ο Αγοίππας και ο Πλίνιος, περισσότερο πρακτικοί αυτοί, απασχολήθηκαν με τις διάσπαρες χώρες, τους κατοίκους τους, το πολιτισμό και τις αοχαλίες τους. Αυτός ο τρόπος που ανέκρουσαν τη Γεωγραφική επιστήμη, που πρώτα άρχισε από τους Ρωμαίους, επικράτησε και μεταγενέστερα και κατά τη διάρκεια όλου του Μεσαίωνα.

"THE IMPORTANCE OF MILITARY GEOGRAPHY AND THE PROBLEMATIC OF ITS TEACHING"
Dr. D. Smokovitis, General, 43 Marathonodromou Ave., 15452 Athens

Από το 19ο αιώνα, η Γεωγραφική επιστήμη άρχισε να διασφαίνεται από όλες της τις πλευρές, βοηθούμενη από πολλές άλλες επιστήμες όπως π.χ. την Παλαιοντολογία, τη Γεωλογία, τη Μετεωρολογία, την Αστρονομία, τη Βιολογία κλπ., διότι η Γεωγραφική επιστήμη είναι μια επιστήμη πολύπλευρη.

Όλο τα πολιτευμένα κράτη ενδιωφέρθηκαν για την ονόπτυξη της επιστήμης αυτής και πολλές ειδικές αποστολές δημιουργήθηκαν για εξερευνησεις ανεξερευνητων μερών και διάφορες παρατηρήσεις.

Είχε αρχίσει λοιπόν να διασφαίνεται ένας από τους πολλούς λόγους της πολυτιμότητας της Γεωγραφίας, να περιγράφει δηλαδή, να συσχετίζει και να εξηγεί τα διάφορα χαρακτηριστικά της γης, μελετώντας παράλληλα τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στην κατανομή των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και στο φυσικό περιβάλλον.

Έχοντας υπόψη όλα τα παραπάνω αλλά και την εξέλιξη της κοινωνίας μας καταλήγουμε ότι η αξία της Γεωγραφίας είναι μεγάλη, αφού:

α. Ζούμε στον λεγόμενο αιώνα της ταχύτητας που σημαίνει ότι έχουμε εκμηδενίσει τις αποστάσεις. Αυτό έχει σαν άμεσο επακόλουθο ότι οι λαοί συνδέονται όλο και πιο πολύ μεταξύ τους.

β. Οποιοδήποτε γεγονός, ένας πόλεμος, ένας οικονομικός αποκλεισμός, μια ουνθήκη, μια φυσική καταστροφή, είναι πολύ πιθανόν να επηρεάσει άμεσα κάποιο τμήμα της γήινης σφαίρας.

γ. Είναι πολλά τα κράτη που ζουν από τη γεωφική ή τη βιομηχανική τους παραγωγή και εξαρτώνται μόνο από την εξογνή αυτών.

δ. Η γήινη σφαίρα είναι διαιρεμένη σε κράτη αναπτυγμένα και σε υποανάπτυκτα και αν πρόκειται να αναπτυχθούν τα υποανάπτυκτα κράτη και να διασφαλι-

οτέ η ειρήνη στον κόσμο, είναι αναγκαίο κάτι να μάθουμε γι αυτά και τα προβλήματά τους.

Αποτελώντας μια ειδική επιστήμη, η Γεωγραφία επεξεργάζεται ποικιλίες θεμάτων-ειδικοτήτων, απασχολώντας έτσι ένα πλήθος επιστημόνων. Ανάλογα με το αντικείμενο που εξετάζει, η Γεωγραφία διαιρείται σε: Πολιτική Γεωγραφία, Φυσική Γεωγραφία, Μαθηματική Γεωγραφία, Βοτανική Γεωγραφία, Οικονομική Γεωγραφία, Ιστοριογεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Στρατιωτική Γεωγραφία, κ.ο.κ.

Μια λοιπόν ξεχωριστή ειδικότητα είναι και η Στρατιωτική Γεωγραφία, η γνώση της οποίας αποτελεί βασικά κριτήρια διεξαγωγής πολεμικών επιχειρήσεων. Επίσης, η ειδική γνώση του εδάφους συνδέεται αναπόσπαστα και με την Στρατιωτική Ιστορία, της οποίας η απουδή χωρίς αυτή καθίσταται δυσνόητη.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ: ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

Όσα και αν η τεχνολογία έχει διεισδύσει στις πολεμικές επιχειρήσεις, όσο και αν η τακτική είναι δέσμη της τεχνολογίας σε σύγχρονα πεδία μαχών, η Στρατιωτική Γεωγραφία και η ορθή γνώση της σπατελεί τα θεμέλια λίθο για να μπορέσει να ξεκινήσει μια στρατιωτική επιχείρηση.

Η Στρατιωτική Γεωγραφία είναι κλάδος της Γεωγραφίας που (α) εξετάζει την επιφάνεια της Γης από την άποψη των στρατιωτικών επιχειρήσεων, και (β) ερευνά με έναν ειδικό τρόπο το σχήμα του εδάφους και τα αντικείμενα πάνω σ'αυτά, τα οποία μπορούν να επιδράσουν στις στρατιωτικές επιχειρήσεις.

Η Στρατιωτική Γεωγραφία εξετάζει την επιφάνεια της Γης (σε σχέση με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις) από καθαρό στρατιωτική άποψη και ερευνά όλα τα θέματα των άλλων κλάδων της Γεωγραφίας που επιδρούν στη Σύγχρονη Στρατηγική και Τακτική.

Όλα τα στοιχεία τα οποία έχει ανάγκη η Στρατιωτική Γεωγραφία τα παίρνει από τη Φυσική, την Οικονομική Επιστήμη, τη Δημογραφία και τις άλλες επιστήμες. Κάθε εδαφική ανωμαλία, όσο μικρή και αν είναι, πάντοτε επιδρά ή μπορεί να επιδράσει στις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Πρέπει λοιπόν να γίνει κάποια αξιολόγηση από την Στρατιωτική Γεωγραφία των εξεταζομένων ανωμαλιών του εδάφους και των πληροφοριών που δίνονται από τους τοπογραφικούς χάρτες.

Η Στρατιωτική Γεωγραφία μελετά το έδαφος κάτω από γενική έννοια και από στρατιωτική πλευρά, η γνώση δε αυτού αποτελεί τη βάση κάθε στρατιωτικής επιχείρησης από το πυρ και κίνηση δύο ανδρών μέχρι τις συγκρούσεις ολόκληρων στρατών. Η ύπουδή της Στρατιωτικής Γεωγραφίας είναι εκείνη η οποία διαμορφώνει τα σχέδια επιχειρήσεων και πάνω σ' αυτή βασίζεται η άμυνα οποιασδήποτε χώρας.

Ακόμα η επιστήμη αυτή δέχεται και τις συνέπειες όλων των μεγάλων πολιτικών και κοινωνικών μεταβολών των επικρατειών, π.χ. από τη μεταβολή μέρους ή ολόκληρης της οριοθετικής γραμμής, της ίδρυσης φρουρών, κατασκευής δρόμων, οδηροδρόμων, αεροδρομίων, κλπ.

Βασικό δεν θα έπρεπε να ξεχάσουμε ότι η επιστήμη αυτή αποτελεί τον προθάλαμο της Στρατιωτικής Ιστορίας, αφού χωρίς τη γνώση του εδάφους και της αξίας του είναι αδύνατη η μελέτη και η κατανόηση των πολεμικών γεγονότων που έγιναν σ' αυτό.

ΠΡΩΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Όπως συμβαίνει σ' όλα τα είδη της Γεωγραφίας, έτσι και στην Στρατιωτική Γεωγραφία υπάρχουν δύο βασικά προβλήματα να επιλυθούν: το πρόβλημα της περιγραφής και το πρόβλημα της ερμηνείας.

α. Περιγραφή

Το πρόβλημα της περιγραφής επιλύεται εξετάζοντας τμηματικό περιοχές της γήινης επιφάνειας προκειμένου να εντοπιστούν περιοχές που πιθανόν να αποτελέσουν μελλοντικά θέατρα επιχειρήσεων - μελλοντικά πεδία συγκρούσεων. Γίνεται μια περιγραφή - καταγραφή των απαραίτητων στοιχείων για την ποσοπώνω μελέτη αξιολογήσεώς τους.

Βέβαια είναι φυσικό να γίνει και κάποια αναδρομή στο παρελθόν απ' όπου θα μπορούσαν να αντληθούν χρήσιμα στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το μετέπειτα στάδιο της μελέτης της Στρατιωτικής Γεωγραφίας.

β. Ερμηνεία

Το πρόβλημα της ερμηνείας αφορά, πέρα από την περιγραφή, στον εντοπισμό και στην ανάλυση δεδομένων - στοιχείων - πορισμάτων που θα μπορούσαν να συνδεθούν κατάλληλα, δίνοντας έτσι συγκεκριμένη απάντηση στην στρατιωτική μελέτη μιας περιοχής, αν πράγματι δηλαδή αποτελεί μελλοντικό πεδίο συγκρούσεως ή όχι, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα καθώς και άλλα στοιχεία.

ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Όλες οι γεωγραφικές ανωμαλίες μπορούν να διακριθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες: (α) σε Στρατηγικές Γραμμές, και (β) σε Στρατηγικά Σημεία.

Σε οποιαδήποτε κατηγορία και αν ανήκουν οι γεωγραφικές ανωμαλίες, έχουν πάντοτε διπλή αξία: (α) Απόλυτη (όταν εξετάζεται μεμονωμένη), και (β) Σχετική.

Η μορφή του εδάφους, δηλαδή η διάταξη των Στρατηγικών Γραμμών και Σημείων του εδαφικού διαμερισματος, ενεργεί διαρκώς πάνω στις στρατιωτικές επι-

χειρήσεις από την αρχή και μέχρι να τελειώσουν αυτές. Η επιρροή αυτή ασκείται είτε διευκολύνουσα είτε δυσχεραίνουσα την πορεία των επιχειρήσεων.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Η Στρατιωτική Γεωγραφία, όπως έχει αναφερθεί, μελετά και συνδυάζει τα διάφορα γεωγραφικά στοιχεία και πιο γενικά τα συμπεράσματα των κλάδων τόσο της Γεωγραφίας, όσο και άλλων επιστημών, από καθαρά στρατιωτική άποψη, δηλαδή την επίδραση αυτών πάνω στη διεξαγωγή των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Πρόκειμένου να εξεταστεί η στρατιωτική αξία μιας κάποιας γεωγραφικής περιοχής, τα στοιχεία που μας ενδιαφέρουν και συνεπώς τα αξιολογούμενα στοιχεία είναι τα εξής: (α) θέση, όριο και έκταση της περιοχής· (β) Ορειογραφία και εδαφική διαμερισμάτωση· (γ) Υδατογραφία - Ακτογραφία· (δ) Πεδιάδες - υψίπεδα· (ε) Κλίμα· (στ) Πολίτευμα - Διοικητική διαίρεση (εθνικές διεκδικήσεις, οικονομία - επιτόπιοι πόροι - βλάστηση, πολεμικό δυναμικό)· (ζ) Συγκοινωνίες· (η) Πληθυσμός - Κατοκημένοι τόποι - Ασχολίες κατοίκων· (θ) Ιστορία της περιοχής.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την στρατιωτική αξιολόγηση όλων των παραπάνω στοιχείων αποτελούν την στρατιωτική αξία της εξεταζόμενης περιοχής, καταχωρούνται δε συγκεντρωτικά σε μια παράγραφο η οποία είναι και το πιο σπουδαίο μέρος οποιασδήποτε στρατιωτικής γεωγραφικής μελέτης.

Αυτή η στρατιωτική αξία αποτελεί ό,τι πιο πολύτιμο έχει να δείξει μια στρατιωτική γεωγραφική μελέτη. Είναι αναγκαίο όμως να διατυπώνεται με τρόπο σαφή, σύντομο, και να τονίζει το κύριο συμπέρασμα που εξάγονται από τη μελέτη των γεωγραφικών στοιχείων.

Ένα υπόδειγμα διατύπωσης είναι το πιο κάτω:

α. Γενική στρατιωτική αξία του χώρου ως:

- Περιοχή συγκέντρωσης και βάσης επιχειρήσεων.
- Περιοχή κάλυψης άλλων περιοχών.
- Περιοχή συγκοινωνιών.
- Πηγή πολεμικού δυναμικού.

β. Ζωτικοί χώροι - χώροι για ειδικές επιχειρήσεις.

γ. Διαβάσεις - στενωποί.

δ. Άξονες επιχειρήσεων.

ε. Τοποθεσίες αμύνης - επιβραδύνσεως.

στ. Άλλα τυχόν συμπεράσματα.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, η Στρατιωτική Γεωγραφία αποτελεί ακρογωνισμό λίθου, τη βάση για τη διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων. Δεν θα ήταν παράλογο αν αναφέραμε ότι θα εκπονούσαμε μια μελέτη στρατιωτικής επιχείρησης χτισμένη πάνω σε άμμο, αν δεν μελετούσαμε σε βάθος την στρατιωτική αξία της περιοχής, που πηγάζει φυσικά από την Στρατιωτική Γεωγραφία.

Πιο ειδικά, για τον επαγγελματία Στρατιωτικό, η Στρατιωτική Γεωγραφία αποτελεί το υπόβαθρο της στρατιωτικής μόρφωσης. Είναι επιτοκτική ανάγκη για τον Στρατιωτικό να γνωρίζει με λεπτομέρεια σπιθιακή προς σπιθιακή τον τομέα ευθύνης της Μονάδας του όπως επίσης και της ευρύτερης περιοχής.

Αυτό όμως προϋποθέτει χρόνο για να γίνει μια τέτοια σοβαρή μελέτη. Έτσι μπορεί να δημιουργηθεί ειδικό τμήμα μελέτης στρατιωτικής αξίας περιοχών, πλαισιωμένο από αξιωματικούς όλων των Όπλων. Οι αξιωματικοί, ενημερούμενοι Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Θεόφραστος - Τμήμα Γεωλογίας. Α.Π.Θ.

κατάλληλα και μελετώντας συνέχεια, θα μπορούν να γνωρίζουν και να εκφοράζουν αρθές γνώμες σχετικά με την στρατιωτική αξία μιας περιοχής.

Ακόμα, από στρατιωτική άποψη, συνδέει όλους τους κλάδους της Γεωγραφίας και επομένως η πραγματική και βαθειά γνώση αυτής προϋποθέτει τη γνώση των υπόλοιπων κλάδων της Γεωγραφίας ή τουλάχιστον των συμπερασμάτων της.

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Ουσιαστικό κατά τον 19ο αιώνα, η ανάπτυξη της Γεωγραφίας φθάνει σε τέτοιο βαθμό ώστε να αποτελεί τη βάση παλλών επιστημών. Ο όγκος και τα θέματα με τα οποία ασχολείται είναι τεράστια και έτσι οι επιστήμονες αναγκάζονται να ιδρύσουν νέους κλάδους. Έτσι κατά το τέλος του 19ου αιώνα, απασπώνται από τη Γεωγραφία, η Γεωλογία, η Ανθρωπολογία, και άλλες επιστήμες, και η Γεωγραφία καθίσταται πλέον εδώ και 60 χρόνια ανεξάρτητη.

Αυτή πλέον η ανεξάρτητη επιστήμη χωρίζεται σε επί μέρους τμήματα, με ένα από αυτά την Στρατιωτική Γεωγραφία. Πολλοί θα ήταν αυτοί που θα έλεγαν ότι η Στρατιωτική Γεωγραφία αποτελεί μια νεκρή επιστήμη ή στατική επιστήμη. Την όμως οι μορφολογικές καταστάσεις - κλιματολογικές - γεωλογικές γενικότερα, αλλάζουν συνέχεια με αποτέλεσμα αυτές ο επιστημονικός κλάδος να διατηρείται ζωντανός και δυναμικός. Ο συνδυασμός της ταχύτατης τεχνολογικής ανάπτυξης και της εφαρμογής της στην πολεμική βιομηχανία θέτουν διαρκώς νέους όρους στους κανόνες του πολέμου. Αυτοί οι νέοι όροι έρχονται σε συσχέτιση με την Στρατιωτική Γεωγραφία και ειδικότερα στον τομέα της στρατιωτικής αξίας. Ακόμα υφίσταται τις συνέπειες όλων των μεγάλων πολιτικών και κοινωνικών μεταβολών των επικρατειών, π.χ. από τη μεταβολή υέρους ή ολόκληρης της οριοθετικής γραμμής, της ίδρυσης φρουρίων, κατασκευής οδών, κ.ά.

Είναι λοιπόν τόσο δυναμικός ο κλάδος της Στρατιωτικής Γεωγραφίας όσο δυναμική είναι και η σύγχρονη τεχνολογία που χρειάζεται διαρκή παρακολούθηση και ενημέρωση, στα πλαίσια της Γεωστρατηγικής και της Γεωπολιτικής.

Έτσι λοιπόν μπορούμε να πούμε ότι η Στρατιωτική Γεωγραφία εξετάζει την επιφάνεια της Γης σε σχέση με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες μπορούν να γίνουν σε μια περιοχή, ερευνά δε με ένα τελείως ειδικό τρόπο το σχήμα της και τα αντικείμενα πάνω σ' αυτή, τα οποία μπορούν να επιδράσουν στις κινήσεις των στρατευμάτων κατά την εκτέλεση πολεμικών επιχειρήσεων.

Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Η προβληματική της διδασκαλίας της Στρατιωτικής Γεωγραφίας στις Στρατιωτικές Παραγωγικές Σχολές (Ευελπίδων, Ικάρων, Δακίμων), επικεντρώνεται κυρίως στην ανεύρεση κατάλληλου και ικανού διδακτικού προσωπικού με τυπικά και ουσιαστικά προσόντα ανώτατου ακαδημαϊκού επιπέδου καθώς και στη συγγραφή εκπαιδευτικών εγχειριδίων.

Ενδεχομένως θα ήταν ακόπως να μελετηθεί και η δυνατότητα δημιουργίας μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας και η οργάνωση ειδικών σεμιναρίων πάνω σε θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας τα πιο πάνω, επισημαίνουμε ότι:

- α. Η Στρατιωτική Γεωγραφία είναι ένας σημαντικός επιστημονικός κλάδος της Γεωγραφίας, απαραίτητος στη διεξαγωγή πολεμικών επιχειρήσεων.
- β. Αποτελεί δυναμική επιστήμη γιατί πέρα από την περιγραφή και ερμηνεία Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Θεόφραστος - Τμήμα Γεωλογίας. Α.Π.Θ.

στρατιωτικών πελοχών, εξελίσσεται αφού έρχεται σε άμεση επαφή με τη συνεχή τεχνολογική εξέλιξη και υφίσταται τις συνέπειες όλων των μεγάλων πολιτικών και κοινωνικών μεταβολών της επικράτειας.

γ. Απαιτεί τη χρησιμοποίηση όλων των σύγχρονων μεθόδων της τεχνικής (αερωτοταγραφίες, αναλύσεις εδάφους, αστικές πληθυσμιακές μελέτες, κλπ.) και συνεργάζεται με όλες σχεδόν τις άλλες επιστήμες.

δ. Η μελέτη της, τέλος, αποτελεί το υπόβαθρο της στρατιωτικής μόρφωσης του αξιωματικού, την επιστημονική ενημέρωση των απασχολουμένων με θέματα γεωστρατηγικής και γεωπολιτικής, καθώς και την ενημέρωση κάθε υπεύθυνου πολίτη.

ε. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας, σε συνεργασία με τις Στρατιωτικές Παραγωγικές Σχολές, θα πρέπει να ενδιαφερθούν για την προπαρασκευή του κατάλληλου διδακτικού προσωπικού για τη διδασκαλία της Στρατιωτικής Γεωγραφίας και για τη σύνταξη των αναγκαίων εγχειριδίων Στρατιωτικής Γεωγραφίας.

στ. Απαιτείται η μελέτη δημιουργίας Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών και Ειδικών Σεμιναρίων στη Στρατιωτική Γεωγραφία στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΔΡΑΝΔΑΚΗ, Π., "Στρατιωτική Γεωγραφία", Εγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη, σ. 276
2. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ, Α., Μαθήματα Ιστορικής Γεωγραφίας της Ευρώπης. Αθήνα 1947, Έκδοσις Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων.
3. ΚΟΛΛΙΑ, Γ., Ιστορική Γεωγραφία του Ελληνικού Χώρου. Αθήνα 1969.
4. ΚΟΛΛΙΟΠΟΥΛΟΥ, Α., Στρατιωτική Γεωγραφία Βαλκανικής, Μ. Ασίας και Μεσογείου. Αθήνα 1939.
5. ΛΑΖΑΡΗ, Α., Στρατιωτική Γεωγραφία, Τομ. 1ος. Αθήνα 1971, Έκδοσις Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων.
6. ΛΥΓΙΔΑΚΗ, Ν., Στρατιωτική Γεωγραφία, Τομ. Α. Αθήνα 1957, Έκδοσις Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων.
7. ΣΜΟΚΟΒΙΤΗ, Δ., "Η σπουδαιότητα της Οικονομικής Γεωγραφίας", Στρατιωτική Επιθεώρηση, Σεπτ. 1984.
8. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ν., Στρατιωτική Γεωγραφία. Αθήνα 1926, Έκδοσις Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων.
9. Σταδίωνος Γεωγραφικό, Τομ. Α. Αθήνα 1937, Έκδοσις ΠΑΠΥΡΟΣ.

THE IMPORTANCE OF MILITARY GEOGRAPHY AND THE PROBLEMATIC OF ITS TEACHING

Dr. D. Smokovitis

SUMMARY

1. Military Geography is an important scientific branch of Geography, necessary for war operations.
2. Military Geography constitutes a dynamic scientific branch because besides describing and explaining military areas, it develops when it has a direct contact with technological developments and is subjected to the consequences of all the big political and social transformations of the state.
3. It requires the use of all the modern methods of technology (airphotography, analyses of ground, urban population studies, etc.) and cooperates with almost all the other sciences.
4. Finally, its study constitutes the base of military education of the army officer, of the scientific information of those involved in geostrategic and geopolitic issues, as well as of the information of every responsible citizen.
5. The Universities in our country, in collaboration with the Military Productive Schools, should consider preparing the appropriate faculty for teaching Military Geography as well as producing the necessary textbooks of Military Geography.
6. A study on the possibility of creating Graduate Programs and Special Seminars on Military Geography within the Universities in our country, seems necessary.